

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
Факультет педагогічної освіти
кафедра дошкільної освіти

ЗАТВЕРДЖУЮ
Проректор
з науково-методичної
та навчальної роботи
Олексій ЖИЛЬЦОВ
«___» _____ 2022 р.

ПРОГРАМА ПРАКТИКИ

ОП. 01 ВИРОБНИЧА (ПЕДАГОГІЧНА, В ЗДО)

для студентів

спеціальності	012 Дошкільна освіта
рівня вищої освіти	другого (магістерського)
освітньої програми	012.00.01 Дошкільна освіта

Київ-2022

Розробники:

Коваленко Олена Володимирівна, педагогічних наук, доцент, доцент кафедри дошкільної освіти,

Козак Людмила Василівна, доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри дошкільної освіти,

Пономаренко Тетяна Олександрівна, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри дошкільної освіти.

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри дошкільної освіти

Протокол від «__» _____ 2022 р. № __

Завідувач кафедри _____ Олена ПОЛОВІНА

Робочу програму погоджено з гарантом освітньої-професійної програми 012.00.01
Дошкільна освіта другого (магістерського) рівня вищої освіти

«__» _____ 2022 р.

Гарант освітньої-професійної програми _____ Людмила КОЗАК

Робочу програму перевірено

«__» _____ 2022 р.

Заступник декана Факультету педагогічної освіти з науково-методичної та навчальної роботи _____ Леся КУЗЕМКО

Пролонговано:

на 20__/20__ н.р.

«__» _____ 20__ р., протокол №

Завідувач кафедри _____ Олена ПОЛОВІНА

на 20__/20__ н.р.

«__» _____ 20__ р., протокол №

Завідувач кафедри _____ Олена ПОЛОВІНА

на 20__/20__ н.р.

«__» _____ 20__ р., протокол №

Завідувач кафедри _____ Олена ПОЛОВІНА

1. Опис практики

Найменування показників	Характеристика практики за формами навчання			
	денна		заочна	
	1 семестр	2 семестр	1 семестр	2 семестр
Вид практики	Виробнича (педагогічна, в ЗДО)			
Загальний обсяг кредитів/годин	6/180		6/180	
Курс	1		1	
Семестр	1	2	1	2
Кількість змістових компонентів з розподілом:				
Обсяг кредитів	3	3	3	3
Обсяг годин	90	90	90	90
Самостійна робота	90	90	90	90
Тривалість (у тижнях)	2	2	2	2
Форма семестрового контролю	залік	залік	залік	залік

2. Бази практики: заклади дошкільної освіти (м. Київ, Київська область та інші області України)

3. Мета і завдання Виробничої (педагогічної, в ЗДО) практики

Мета: формування у студентів фахової компетентності, зокрема, щодо впровадження в освітній процес закладів дошкільної освіти різного типу інноваційних освітніх технологій з урахуванням принципів дитиноцентризму, здоров'язбереження, інклюзії, особистісно-орієнтованого підходу, суб'єкт-суб'єктної взаємодії.

Завдання практики:

- формувати у студентів навички аналізу потреби щодо використання інноваційних технологій з урахуванням особливостей перебігу освітнього процесу в конкретній групі ЗДО
- розвивати у студентів здатність до реалізації інноваційної діяльності у конкретній групі ЗДО з урахуванням особливостей психолого-педагогічного супроводу дітей раннього і дошкільного віку;
- вправляти студентів у створенні алгоритму впровадження інноваційних технологій в освітній процес ЗДО та розвивати навички критичного мислення під час імплементації освітніх інновацій у групі ЗДО
- формувати у студентів здатність здійснювати грамотний, виважений методичний супровід освітньої діяльності вихователів закладу дошкільної освіти стосовно імплементації інноваційних освітніх технологій;
- продовжувати формувати у студентів здатність здійснювати просвітницьку діяльність з метою підвищення психолого-педагогічної компетентності вихователів, батьків, громадськості щодо використання інноваційних освітніх технологій у взаємодії з дітьми у ЗДО та сім'ї;
- підтримувати у студентів розвиток здатності до самоосвіти, самовдосконалення, самореалізації в професійній діяльності та до конкурентної спроможності на ринку праці.

Завдання Виробничої (педагогічної, в ЗДО) практики
передбачають формування у студентів таких **компетентностей**:

<i>Загальні компетентності (ЗК)</i>	
ЗК 1.	Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

ЗК 3.	Здатність проведення досліджень на відповідному рівні
ЗК 4.	Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
ЗК 5.	Здатність працювати в команді.
ЗК 6.	Здатність до осмислення, переосмислення дій для ґрунтового самоаналізу власної діяльності; самокритики і сприймання конструктивної критики.
ЗКу 7.	Здатність до професійного спілкування державною та іноземною мовами.
<i>Спеціальні компетентності (СК)</i>	
СК 1.	Здатність організувати освітній процес у закладах дошкільної освіти з використанням сучасних засобів, методів, прийомів, технологій.
СК 2.	Здатність здійснювати методичний супровід освітньої діяльності закладу дошкільної освіти.
СК 3.	Здатність до психолого-педагогічного супроводу особистісним розвитком дітей раннього і дошкільного віку, зокрема, дітей з особливими освітніми потребами.
СК 5.	Здатність створювати та впроваджувати в практику наукові розробки, спрямовані на підвищення якості освітньої діяльності та освітнього середовища в системі дошкільної, зокрема, інклюзивної освіти.
СК 6.	Здатність здійснювати просвітницьку діяльність з метою підвищення психолого-педагогічної компетентності вихователів, батьків, громадськості.
СК 7.	Здатність до організації співпраці закладу дошкільної освіти з різними соціальними інституціями, категоріями фахівців до партнерства з батьками.
СК 9.	Здатність до самоосвіти, самовдосконалення, самореалізації в професійній діяльності та до конкурентної спроможності на ринку праці.

4. Результати проходження практики:

РН 2.	Впроваджувати інформаційні та комунікаційні технології і генерувати нові ідеї в організації освітнього процесу закладів дошкільної освіти різного типу.
РН 4.	Аналізувати й порівнювати результати педагогічного впливу на індивідуальний розвиток дитини дошкільного віку в різних видах діяльності.
РН 6.	Здійснювати психолого-педагогічний супровід індивідуальним розвитком особистості дитини.
РН 8.	Виявляти та впроваджувати в професійну діяльність інноваційний педагогічний досвід
РН 10.	Володіти вміннями й навичками аналізу, прогнозування, планування, організації освітнього процесу в закладі дошкільної освіти з урахуванням принципів дитиноцентризму, здоров'язбереження, інклюзії, розвивального навчання, особистісно-орієнтованого підходу, суб'єкт-суб'єктної взаємодії.
РН 13.	Спілкуватися українською та іноземною мовами в суспільній, освітньо-професійній та особистісній сферах діяльності.

5. СТРУКТУРА

Виробничої (педагогічної, в ЗДО) практики

№ з/п	Етапи проходження практики та види діяльності студентів	Розподіл годин між видами робіт		
		Разом	Самостворена робота	Індивідуальні завдання
I семестр				
ЕТАП I. МОТИВАЦІЙНО-ІНФОРМАЦІЙНИЙ (тривалість - початок першого робочого тижня)				
1.1.	Шляхом використання методів спостереження, вибіркового бесіду з педагогами, дітьми, анкетування педагогів/батьків вихованців, аналізування сайту ЗДО тощо здійснити діагностування потреб групи щодо використання інноваційних технологій (за певним напрямом чинного Державного стандарту дошкільної освіти).	20	20	
1.2.	Обрати спільно з вихователем інноваційну технологію з метою використання її в освітній взаємодії з дітьми (до уваги беруться як діти раннього, так і дошкільного віку, урахувавши специфіку взаємодії з дітьми з особливими освітніми потребами).	10	10	
<i>За умови онлайн-формату проходження практики:</i>				
1.1.	Шляхом використання методів анкетування педагогів/батьків вихованців, вибіркового бесіду з вихователями, аналізування сайту ЗДО тощо здійснити діагностування потреб групи щодо використання інноваційних технологій (за певним напрямом чинного Державного стандарту дошкільної освіти).	20	20	
1.2.	Обрати спільно з вихователем інноваційну технологію з метою використання її в освітній взаємодії з дітьми (до уваги беруться як діти раннього, так і дошкільного віку, урахувавши специфіку взаємодії з дітьми з особливими освітніми потребами).	10	10	
Разом за I етап		30 год.		
ЕТАП II. ОРГАНІЗАЦІЙНО-ДІЯЛЬНІСНИЙ (тривалість – кінець першого робочого тижня – початок другого)				
2.1.	Підготувати методичне забезпечення з метою впровадження обраної інноваційної технології в	10	10	

	освітню взаємодію з дітьми (до уваги взяти як дітей раннього, так і дошкільного віку, урахувавши специфіку взаємодії з дітьми з особливими освітніми потребами).			
2.1.	<i>За умови онлайн-формату проходження практики:</i> Підготувати методичне забезпечення з метою впровадження обраної інноваційної технології в освітню взаємодію з дітьми (до уваги взяти як дітей раннього, так і дошкільного віку, урахувавши специфіку взаємодії з дітьми з особливими освітніми потребами та представити його в електронній версії.	10	10	
2.2.	Здійснити кроки впровадження в освітню взаємодію з дітьми обраної інноваційної технології, шляхом проведення 2 організованих форм освітньої взаємодії з дітьми, тої вікової групи, за якою закріплений студент.	20	20	
2.2.	<i>За умови онлайн-формату проходження практики:</i> Підготувати і представити в електронній версії 2 конспекти різних форм освітньої взаємодії з дітьми щодо впровадження обраної інноваційної технології.	20	20	
	Разом за II етап	30 год.		
ЕТАП III. РЕФЛЕКСІЙНО-ПРОГНОСТИЧНИЙ (тривалість - кінець другого робочого тижня)				
3.1.	Провести повторне діагностування вихователів ЗДО з метою виявлення їх думки щодо використання обраної інноваційної технології у освітній взаємодії з дітьми.	5	5	
3.2.	Проаналізувати власну діяльність студентом-практикантом (за таблицею рефлексивних вражень).			
3.3.	Оформити матеріали практики. Презентація студентом-практикантом в ЗДО результатів перебігу практики.	15	15	
	<i>За умови дистанційного проходження практики:</i>	5	5	
3.1.	Провести повторне діагностування вихователів ЗДО з метою виявлення їх думки щодо використання обраної інноваційної технології у освітній взаємодії з дітьми.			
3.2.	Проаналізувати власну діяльність студентом-практикантом (за таблицею рефлексивних вражень).	15	15	
3.3.	Оформити матеріали практики. Презентація студентом-практикантом в ЗДО результатів перебігу практики в онлайн-форматі з працівниками ЗДО.			
3.4.	Підготуватись та взяти участь у звітній конференції на Факультеті педагогічної освіти. <i>За умови дистанційного проходження практики</i> Підготуватись та взяти участь у звітній конференції на Факультеті педагогічної освіти в онлайн-форматі.	10	10	

	Разом за III етап	30 год.		
	Всього за першу частину практики (у 1 семестрі)	90 годин		

№ з/п	Етапи проходження практики та види діяльності студентів	Розподіл годин між видами робіт		
		Разом	Самост робота	Індивідуа льні завдання
2 семестр				
ЕТАП I. МОТИВАЦІЙНО-ІНФОРМАЦІЙНИЙ (тривалість - початок першого робочого тижня)				
1.1.	Шляхом використання методів спостереження, вибіркового бесіду з директором ЗДО/вихователем-методистом, педагогами, анкетування педагогів, аналізування облаштування середовища ЗДО за Методикою ECERS-3, аналізування сайту ЗДО тощо здійснити діагностування потреб педагогів у вивіщенні компетентностей щодо використання інноваційних технологій в освітній діяльності з дітьми (за певним напрямом чинного Державного стандарту дошкільної освіти).	20	20	
1.2.	Визначити (шляхом узагальнення результатів діагностування) та спільно з директором ЗДО/вихователем-методистом інноваційну технологію з метою висвітлення її у методичній роботі з педагогами (до уваги беруться як діти раннього, так і дошкільного віку, урахувавши специфіку взаємодії з дітьми з особливими освітніми потребами).	10	10	
1.1.	<i>За умови онлайн-формату проходження практики:</i> Шляхом використання методів анкетування директора ЗДО/вихователя-методиста, педагогів, вибіркового бесіду з вихователями, аналізування сайту ЗДО тощо здійснити діагностування потреб педагогів у вивіщенні компетентностей щодо використання інноваційних технологій в освітній діяльності з дітьми (за певним напрямом чинного Державного стандарту дошкільної освіти).	20	20	
1.2.	Визначити (шляхом узагальнення результатів діагностування) інноваційну технологію з метою висвітлення її у методичній роботі з педагогами	10	10	

	(до уваги беруться як діти раннього, так і дошкільного віку, ураховуючи специфіку взаємодії з дітьми з особливими освітніми потребами).			
	Разом за I етап	30 год.		
ЕТАП II. ОРГАНІЗАЦІЙНО-ДІЯЛЬНІСНИЙ (тривалість – кінець першого робочого тижня – початок другого)				
2.1.	Підготувати та провести одну форму методичного супроводу педагогів ЗДО з метою детального висвітлення обраної інноваційної технології та алгоритму її впровадження в організацію освітнього процесу з дітьми (до уваги взяти як дітей раннього, так і дошкільного віку, ураховуючи специфіку взаємодії з дітьми з особливими освітніми потребами).	30	30	
2.1.	<i>За умови онлайн-формату проходження практики:</i> Підготувати та провести в онлайн форматі одну форму методичного супроводу педагогів ЗДО з метою детального висвітлення обраної інноваційної технології та алгоритму її впровадження в організацію освітнього процесу з дітьми (до уваги взяти як дітей раннього, так і дошкільного віку, ураховуючи специфіку взаємодії з дітьми з особливими освітніми потребами).	30	30	
	Разом за II етап	30 год.		
ЕТАП III. РЕФЛЕКСІЙНО-ПРОГНОСТИЧНИЙ (тривалість - кінець другого робочого тижня)				
3.1.	Провести повторне діагностування директора ЗДО/, вихователя-методиста, педагогів з метою виявлення їх думки щодо участі у методичному заході та подальшого використання обраної інноваційної технології у освітній взаємодії з дітьми.	5	5	
3.2.	Проаналізувати власну діяльність студента-практиканта стосовно сформованості навичок методичного супроводу педагогів ЗДО (за таблицею рефлексивних вражень).	15	15	
3.3.	Оформити матеріали практики. Презентація в ЗДО результатів перебігу практики.	5	5	
3.1.	<i>За умови дистанційного проходження практики</i> Провести повторне діагностування директора ЗДО/, вихователя-методиста, педагогів з метою виявлення їх думки щодо участі у методичному заході та подальшого використання обраної інноваційної технології у освітній роботі з дітьми.	15	15	
	Проаналізувати власну діяльність студента-			

3.2.	практиканта стосовно сформованості навичок методичного супроводу педагогів ЗДО (за таблицею рефлексивних вражень).			
3.3.	Оформити матеріали практики. Конференція відбувається в онлайн-форматі з працівниками ЗДО			
3.4.	Підготуватись до участі у звітній конференції на Факультеті педагогічної освіти <i>За умови дистанційного проходження практики</i> Підготуватись до участі у звітній конференції на Факультеті педагогічної освіти в онлайн-форматі	10	10	
	Разом за III етап	30 год.		
	Всього за другу частину практики (у 2 семестрі)	90 год.		
	Разом за Виробничу (педагогічну, в ЗДО) практику (у 1 та 2 семестрах)	180 год.		

6. Зміст

Виробничої (педагогічної, в ЗДО) практики

6.1. Особливості організації і проведення практики.

Виробнича (педагогічна, в ЗДО) практика складається з двох частини (перша частина – у першому семестрі, тривалістю 2 тижні; друга частина – у другому семестрі, теж тривалістю 2 тижні).

І семестр

Реалізація завдань Виробничої (педагогічної, в ЗДО) практики відбуватиметься у 3 етапи:

ЕТАП I. Мотиваційно - інформаційний (тривалість - початок першого робочого тижня).

Змістове наповнення першого етапу практики спрямовується на переведення знань студентів з дисциплін «Інновації в дошкільній освіті», «Технології досліджень в освітній галузі» та ін. з теоретичної у практичну площину та реалізацію бажань і можливостей студентів-практикантів свої знання втілити у практичну діяльність на посаді вихователя ЗДО.

Студентам-практикантам, шляхом використання методів спостереження, вибіркового бесід з педагогами, дітьми, анкетування педагогів/батьків вихованців, аналізування сайту ЗДО тощо необхідно:

-здійснити діагностування потреб групи щодо використання інноваційних технологій за певним напрямом чинного Державного стандарту дошкільної освіти (Додатки А-Д);

-обрати спільно з вихователем інноваційну технологію з метою використання її в освітній взаємодії з дітьми (до уваги беруться як діти раннього, так і дошкільного віку, ураховуючи специфіку взаємодії з дітьми з особливими освітніми потребами).

За умови онлайн-формату проходження практики:

Студентам-практикантам, шляхом використання методів анкетування педагогів/ батьків вихованців, вибіркового бесід з вихователями, аналізування сайту ЗДО тощо необхідно:

-здійснити діагностування потреб групи щодо використання інноваційної технології за певним напрямом чинного Державного стандарту дошкільної освіти (Додатки А-Д);

-обрати спільно з вихователем інноваційну технологію з метою використання її в освітній взаємодії з дітьми (до уваги беруться як діти раннього, так і дошкільного віку, ураховуючи специфіку взаємодії з дітьми з особливими освітніми потребами).

ЕТАП II. Організаційно - діяльнісний (тривалість – кінець першого робочого тижня – початок другого).

Змістом роботи студентів-практикантів на другому етапі практики буде:

- підготовка методичного забезпечення з метою впровадження обраної інноваційної технології в освітню взаємодію з дітьми (до уваги взяти як дітей раннього, так і дошкільного віку, ураховуючи специфіку взаємодії з дітьми з особливими освітніми потребами);

-здійснення студентами –практикантами кроків впровадження в освітню взаємодію з дітьми обраної інноваційної технології, шляхом проведення 2 організованих форм освітньої взаємодії з дітьми тої вікової групи, за якою закріплений студент.

За умови онлайн-формату проходження практики:

-підготовка методичного забезпечення з метою впровадження обраної інноваційної технології в освітню взаємодію з дітьми (до уваги взяти як дітей раннього, так і дошкільного віку, ураховуючи специфіку взаємодії з дітьми з особливими освітніми потребами) та **представлення** його в електронній версії;

- підготовка і представлення в електронній версії 2 конспектів різних форм освітньої взаємодії з дітьми щодо впровадження обраної інноваційної технології.

ЕТАП III. Рефлексійно – прогностичний (тривалість - кінець другого робочого тижня).

Змістом роботи студентів-практикантів на третьому етапі практики буде наступне:

-проведення повторного діагностування вихователів ЗДО з метою виявлення їх думки щодо використання обраної інноваційної технології у освітній взаємодії з дітьми;

- аналізування** власної діяльності студентом-практикантом за таблицею рефлексивних вражень (Додаток Е);
- оформлення** студентом-практикантом матеріалів практики. Презентація студентами-практикантами в ЗДО результатів перебігу практики;
- участь** студентів-практикантів у звітній конференції на Факультеті педагогічної освіти.

За умови онлайн-формату проходження практики:

- проведення** повторного діагностування вихователів ЗДО з метою виявлення їх думки щодо використання обраної інноваційної технології у освітній взаємодії з дітьми;
- аналізування** власної діяльності студентом-практикантом за таблицею рефлексивних вражень (Додаток Е);
- оформлення** студентами-практикантами матеріалів практики. Презентація студентами-практикантами в ЗДО результатів перебігу практики;
- участь** студентів-практикантів у звітній онлайн-конференції на Факультеті педагогічної освіти.

6.2. Індивідуальні завдання для студентів

1. Добір і представлення методів дослідження для проведення первинного і повторного діагностування потреб групи щодо використання інноваційної технології за певним напрямом чинного Державного стандарту дошкільної освіти (Додатки А-Д).
2. Підготовка методичного забезпечення з метою впровадження обраної інноваційної технології в освітню взаємодію з дітьми (до уваги взяти як дітей раннього, так і дошкільного віку, урахувавши специфіку взаємодії з дітьми з особливими освітніми потребами).
3. Підготовка конспектів 2 форм освітньої взаємодії з дітьми щодо впровадження обраної інноваційної технології та здійснення кроків щодо впровадження обраної інноваційної технології, шляхом проведення 2 організованих форм освітньої взаємодії з дітьми тої вікової групи, за якою закріплений студент.
4. Заповнення рефлексивної карти вражень (Додаток Е).

2 семестр

Реалізація завдань Виробничої (педагогічної, в ЗДО) практики відбуватиметься у 3 етапи:

ЕТАП I. Мотиваційно – інформаційний (тривалість - початок першого робочого тижня).

Змістове наповнення першого етапу практики спрямовується на переведення знань студентів з дисциплін «Інновації в дошкільній освіті», «Технології досліджень в освітній галузі», «Методичний супровід освітньої діяльності ЗДО» та ін. з теоретичної у практичну площину та реалізацію бажань і можливостей студентів-практикантів свої знання втілити у практичну діяльність на посаді вихователя-методиста ЗДО.

Студентам-практикантам, шляхом використання методів спостереження, вибіркового бесід з директором ЗДО/вихователем-методистом, педагогами, анкетування педагогів, аналізування облаштування середовища ЗДО за Методикою ECERS-3, аналізування сайту ЗДО тощо необхідно:

- здійснити** діагностування потреб педагогів ЗДО у вивищенні компетентностей щодо використання інноваційних технологій у освітній взаємодії з дітьми за певним напрямом чинного Державного стандарту дошкільної освіти (Додатки А-Д);
- визначити** (шляхом узагальнення результатів діагностування) та спільно з директором ЗДО/вихователем-методистом інноваційну технологію з метою висвітлення її у методичній роботі з педагогами (до уваги беруться як діти раннього, так і дошкільного віку, урахуваючи специфіку взаємодії з дітьми з особливими освітніми потребами).

За умови онлайн-формату проходження практики:

Студентам-практикантам, шляхом використання методів анкетування директора ЗДО/вихователя-методиста, педагогів, вибіркового бесід з вихователями, аналізування сайту ЗДО тощо необхідно:

- здійснити** діагностування потреб педагогів ЗДО у вивищенні компетентностей щодо використання інноваційних технологій у освітній взаємодії з дітьми за певним напрямом чинного Державного стандарту дошкільної освіти (Додатки А-Д);
- визначити** (шляхом узагальнення результатів діагностування) інноваційну технологію з метою висвітлення її у методичній роботі з педагогами (до уваги беруться як діти раннього, так і дошкільного віку, урахуваючи специфіку взаємодії з дітьми з особливими освітніми потребами).

ЕТАП II. Організаційно-діяльнісний (тривалість – кінець першого робочого тижня – початок другого).

Змістом роботи студентів-практикантів на другому етапі практики буде:

- підготовка та проведення** однієї форми методичного супроводу педагогів ЗДО з метою детального висвітлення для подальшого впровадження педагогами обраної

інноваційної технології та алгоритму її впровадження у організацію освітнього процесу з дітьми (до уваги взяти як дітей раннього, так і дошкільного віку, урахувавши специфіку взаємодії з дітьми з особливими освітніми потребами).

За умови онлайн-формату проходження практики:

-підготовка та проведення в онлайн форматі однієї форми методичного супроводу педагогів ЗДО з метою детального висвітлення для подальшого впровадження обраної інноваційної технології та алгоритму її впровадження у організацію освітнього процесу з дітьми (до уваги взяти як дітей раннього, так і дошкільного віку, урахувавши специфіку взаємодії з дітьми з особливими освітніми потребами).

ЕТАП III. Рефлексійно-прогностичний (тривалість - кінець другого робочого тижня).

Змістом роботи студентів-практикантів на третьому етапі практики буде наступне:

-проведення повторного діагностування директора ЗДО/вихователя-методиста, вихователів з метою виявлення їх думки щодо участі у методичному заході та можливостей подальшого використання обраної інноваційної технології у освітній взаємодії з дітьми;

-аналізування власної діяльності студентом-практикантом стосовно сформованості навичок методичного супроводу педагогів ЗДО за таблицею рефлексивних вражень (Додаток Е);

-оформлення студентом-практикантом матеріалів практики. Презентація студентом-практикантом в ЗДО результатів перебігу практики;

-участь студентів-практикантів у звітній конференції на Факультеті педагогічної освіти.

За умови онлайн-формату проходження практики:

-проведення повторного діагностування директора ЗДО/вихователя-методиста, вихователів з метою виявлення їх думки щодо участі у онлайн-методичному заході та можливостей подальшого використання обраної інноваційної технології у освітній взаємодії з дітьми;

-аналізування власної діяльності студентом-практикантом стосовно сформованості навичок методичного супроводу педагогів ЗДО за таблицею рефлексивних вражень (Додаток Е);

-оформлення студентом-практикантом матеріалів практики. Онлайн-презентація в ЗДО результатів перебігу практики;

-участь студентів-практикантів у звітній конференції на Факультеті педагогічної освіти в онлайн-форматі.

6.2. Індивідуальні завдання для студентів

1. Добір і представлення студентом-практикантом методів дослідження для проведення первинного і повторного діагностування потреб педагогів ЗДО у вивіщенні компетентностей щодо інноваційних технологій за певним напрямом чинного Державного стандарту дошкільної освіти з метою подальшого їх використання в освітній взаємодії з дітьми.
2. Заповнення студентом-практикантом рефлексивної карти вражень.

6.3. Обов'язки студентів-практикантів під час проходження практики

Студенти-практиканти Університету Грінченка під час проходження практики зобов'язані:

- під час установчої конференції ознайомитись із розпорядженням декана Факультету педагогічної освіти щодо направлення на базу практики;
- своєчасно прибути на базу практики;
- ознайомитись з правилами техніки безпеки, охорони праці, внутрішнього трудового розпорядку ЗДО і суворо їх дотримуватись;
- у разі оголошення повітряної тривоги перебувати в укритті;
- у повному обсязі виконувати всі завдання, передбачені програмою практики;
- нести відповідальність за виконання роботи;
- своєчасно оформити звітну документацію;
- захистити звіт про проходження практики.

Тривалість робочого часу студентів-практикантів регламентується Кодексом законів про працю України та іншими законодавчими актами, що встановлюють соціально-трудові відносини, і складає для студентів-практикантів віком від 18 років і старше – не більше 40 год. на тиждень

6.4. Обов'язки керівників практики від Університету Грінченка:

- ознайомлення студентів-практикантів з програмою практики, метою, завданнями, критеріями оцінювання, системою та формами звітності;
- контроль за своєчасним прибуттям студентів-практикантів до бази практики та її відвідуванням, виконанням студентами-практикантами програми практики та індивідуального завдання, строків її проведення, правил внутрішнього трудового розпорядку баз практики;
- отримання від адміністрації бази практики копії (витягу) наказу/розпорядження про прийняття студентів-практикантів на практику із зазначенням строків та призначенням безпосередніх керівників від ЗДО;

- забезпечення разом із керівниками від бази практик, якісного проходження практики відповідно до затвердженої програми;
- контроль умов праці і побуту студентів-практикантів на базі практики, проведення з ними обов'язкових інструктажів з охорони праці та техніки безпеки;
- надання методичної допомоги студентам-практикантам під час виконання завдань практики, проведення консультацій щодо обробки зібраного матеріалу та його використання у звіті про проходження практики;
- участь в установчій та звітній конференціях.

6.4.1. Обов'язки керівників практики від бази практики:

- керівник практики від бази практики здійснює загальне керівництво практикою;
- приймає студентів-практикантів на практику, згідно з календарним планом;
- визначає робочі місця (групи) в ЗДО для проходження студентами практики;
- видає наказ/розпорядження про прийняття студентів-практикантів на практику, із зазначенням строків та призначенням безпосередніх керівників практикою від ЗДО з числа постійно працюючих педагогів;
- створює належні умови для виконання студентами-практикантами програми практики;
- надає студентам-практикантам можливість користуватись інформаційними ресурсами, матеріально-технічними засобами та іншими джерелами, необхідними для виконання програми практики;
- забезпечує облік виходу на практику студентів-практикантів, контролює дотримання ними правил внутрішнього розпорядку;
- проводить інструктажі зі студентами-практикантами з техніки безпеки і протипожежної безпеки;
- ознайомлює студентів-практикантів із організацією роботи та функціональними обов'язками на конкретному робочому місці;
- забезпечує та здійснює контроль за виконанням студентами-практикантами програми практики, допомагає в доборі матеріалу для виконання індивідуальних завдань;
- оцінює якість виконуваної роботи студентами-практикантами, складає характеристику з відображенням таких складових: виконання програми практики (індивідуального завдання), якості професійних знань та умінь, набутих практичних навичок, ставлення студентів до роботи тощо.

7. Контроль навчальних досягнень студентів-практикантів.

7.1. Система оцінювання навчальних досягнень студентів

№	Вид діяльності студента	Максимальна кількість балів за одиницю	Кількість одиниць	Сума балів
---	-------------------------	--	-------------------	------------

I семестр				
1.	Відвідування практики	1	10	10
	Виконання завдань практики:			
1.1.	ЕТАП I. Мотиваційно-інформаційний. Діагностування потреб групи щодо використання інноваційних технологій за певним напрямом чинного Державного стандарту дошкільної освіти та вибір спільно з вихователем групи інноваційної технології з метою використання її в освітній взаємодії з дітьми.	20		20
	Разом за I етап			20 балів
2.1.	ЕТАП II. Організаційно-діяльнісний. Підготовка студентами методичного забезпечення з метою впровадження обраної інноваційної технології в освітню взаємодію з дітьми (до уваги взяти як дітей раннього, так і дошкільного віку, урахувавши специфіку взаємодії з дітьми з особливими освітніми потребами). Здійснення студентами кроків	20		20
2.2.	впровадження в освітню взаємодію з дітьми обраної інноваційної технології, шляхом проведення 2 організованих форм освітньої взаємодії з дітьми, тої вікової групи, за якою закріплений студент.	20	2	20
	Разом за II етап			40 балів
3.1.	ЕТАП III. Рефлексійно-прогностичний. Проведення студентами повторного діагностування вихователів ЗДО з метою виявлення їх думки щодо використання обраної інноваційної технології у освітній взаємодії з дітьми.	10		10
3.2.	Аналізування студентами власної діяльності на практиці (за таблицею рефлексивних вражень) та оформлення студентами матеріалів за результатами практики.	10	1	10
3.3.	Презентація студентами результатів практики на звітній конференції (риторична майстерність, авторство, якість оформлення)	10	1	10
	Разом за III етап			30 балів
	Всього			100 балів

№	Вид діяльності студента	Максимальна кількість балів за одиницю	Кількість одиниць	Сума балів
2 семестр				
1.	Відвідування практики	1	10	10
	Виконання завдань практики:			
1.1.	ЕТАП I. Мотиваційно-інформаційний. Діагностування потреб педагогів ЗДО у вивисненні компетентностей щодо інноваційних технологій за певним напрямом чинного Державного стандарту дошкільної освіти з метою їх використання в освітній взаємодії з дітьми та визначення спільно з директором ЗДО/вихователем-методистом інноваційної технології з метою висвітлення її у методичній роботі з педагогами (до уваги беруться як діти раннього, так і дошкільного віку, урахуваючи специфіку взаємодії з дітьми з особливими освітніми потребами).	20		20
	Разом за I етап			20 балів
2.1.	ЕТАП II. Організаційно-діяльнісний. Підготовка і проведення студентами однієї форми методичного супроводу педагогів ЗДО з метою детального висвітлення обраної інноваційної технології та алгоритму її впровадження у організацію освітньої взаємодії з дітьми (до уваги взяти як дітей раннього, так і дошкільного віку, урахуваючи специфіку взаємодії з дітьми з особливими освітніми потребами).	40	1	40
	Разом за II етап			40 балів
3.1.	ЕТАП III. Рефлексійно-прогностичний. Проведення студентами повторного діагностування директора ЗДО/, вихователя-методиста, педагогів з метою виявлення їх думки щодо участі у методичному заході та можливості подальшого використання обраної інноваційної технології у освітній взаємодії з дітьми.	10		10
3.2.	Аналізування студентами власної діяльності на практиці стосовно сформованості навичок методичного супроводу педагогів ЗДО (за таблицею рефлексивних вражень) та оформлення студентами матеріалів за	10	1	10

3.3.	результатами практики. Презентація студентами результатів практики на звітній конференції (риторична майстерність, авторство, якість оформлення)	10	1	10
Разом за III етап				30 балів
Всього				100 балів

7.2. Перелік звітної документації.

Група студентів-практикантів, що виконувала програму виробничої (педагогічної, в ЗДО) практики на базі одного закладу дошкільної освіти, подає на кафедру дошкільної освіти спільно підготовлену звітну документацію. Кожен із практикантів оформляє також індивідуально підготовлені звітні матеріали.

I семестр

Звітна документація, що готується спільно всією підгрупою студентів-практикантів, які проходять практику у одному ЗДО

Електронна презентація результатів проходження виробничої (педагогічної, в ЗДО) практики.

Індивідуальна звітна документація студента - практиканта

1. Розроблені (дібрані) анкети, переліки орієнтовних запитань вихователям, дітям тощо для проведення діагностування (первинне і повторне) потреб групи щодо використання інноваційних технологій за певним напрямом чинного Державного стандарту дошкільної освіти (Додатки А-Д).
2. Підготовлене методичне забезпечення з метою впровадження обраної інноваційної технології в освітню взаємодію з дітьми (до уваги взяти як дітей раннього, так і дошкільного віку, урахуваючи специфіку взаємодії з дітьми з особливими освітніми потребами).
3. Розгорнуті плани-конспекти 2 організованих форм освітньої взаємодії з дітьми тої вікової групи, за якою закріплений студент.
4. Заповнена таблиця рефлексивних вражень (Додаток Е).

2 семестр

Звітна документація, що готується спільно всією підгрупою студентів-практикантів, які проходять практику у одному ЗДО:

Електронна презентація результатів проходження виробничої (педагогічної, в ЗДО).

Звітна документація від пари студентів – практикантів:

1. Добір (складання) конспекту методичного заходу для вихователів ЗДО з метою детального висвітлення обраної інноваційної технології та алгоритму її

впровадження в організацію освітньої взаємодії з дітьми (з додатками).

2. Фото/відео звіт про проведення студентами-практикантами методичного заходу для вихователів ЗДО.

Індивідуальна звітна документація студента – практиканта:

1. Розроблені (дібрані) анкети, переліки орієнтовних запитань директору ЗДО/вихователю-методисту, вихователям для проведення діагностування (первинне і повторне) потреб педагогів ЗДО у вивищенні компетентностей щодо інноваційних технологій за певним напрямом чинного Державного стандарту дошкільної освіти з метою подальшого їх використання в освітній взаємодії з дітьми (Додатки А-Д).

2. Заповнена таблиця рефлексивних вражень (Додаток Е).

7.3. Вимоги до звіту про практику

Звіт захищається студентами на звітній конференції. Обов'язковою умовою є створення презентації про практику. Оцінюється самостійність, чіткість, логічність звіту, конструктивність висновків і пропозицій.

7.4. Система контролю та критерії оцінювання

Формою проведення контролю результатів проходження практики є заліки у 1 та 2 семестрах; критерії оцінювання – за загальною кількістю балів.

7.5. Шкала відповідності оцінок

Рейтингова оцінка	Оцінка за 100-бальною шкалою	Значення оцінки
A	90-100 балів	Відмінний рівень виявлених студентом компетентностей в межах обов'язкового матеріалу з можливими незначними недоліками
B	82-89 балів	Достатньо високий рівень виявлених студентом компетентностей в межах обов'язкового матеріалу без суттєвих помилок
C	75-81 балів	В цілому добрий рівень виявлених студентом компетентностей з незначною кількістю помилок
D	69-74 бали	Посередній рівень виявлених студентом компетентностей із значною кількістю недоліків, достатній для подальшого навчання або професійної діяльності
E	60-68 балів	Мінімально можливий допустимий рівень виявлених студентом компетентностей
F, FX	1-59 балів	З обов'язковим повторним проходженням – досить низький рівень виявлених студентом компетентностей, що вимагає повторного проходження практики.

8. Рекомендовані джерела

Основні (базові)

1. Беленька Г. В., Коваленко О. В., Шинкар Т. Ю. Якість дошкільної освіти в Україні та країнах ЄС: параметри виміру та методичний супровід. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2020. (72). С. 33-39. <https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/32668/>
2. Державний стандарт дошкільної освіти: особливості впровадження. Навчально-методичний посібник. Упор.: О. Г. Косенчук, І. М. Новик, О. А. Венгловська, Л. В. Куземко. Х.: Ранок, 2021. 240 с.
3. Дичківська І. Інноваційні педагогічні технології: підручник. 3–тє вид., випр. К.: Академвидав, 2015. 304 с.
4. Дмитренко А. П. Інноваційні технології дошкільної освіти: Навч.-метод. посібник. Суми: Університетська книга, 2020. 32 с.
5. Козак Л., Луцик Т. Характеристика педагогічних інновацій у роботі з дітьми дошкільного віку. *Інноватика у вихованні* : зб. наук. пр. Вип. 10. / упоряд. О. Б. Петренко ; ред. кол. : О. Б. Петренко, Р. Л. Сойчук, Т. С. Ціпан та ін. Рівне : РДГУ, 2019. С. 67–73.

Додаткові:

1. Гавриш Н., Крутій К. Організація освітньої діяльності в дошкільному закладі, або як досягти балансу між традиціями та інноваціями. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2015. № 8. С. 4–10.
2. Карпенко Н. В. Діагностика психічного розвитку дитини в роботі педагога(вчителя, вихователя): Навч. посібник. 3-є вид. К.: Каравела, 2015. 248 с.
3. Козак Л., Іваненко Н. Використання доповненої реальності як засобу пізнавального розвитку дітей дошкільного віку. *Інноватика у вихованні*. Випуск 13. Том 2. 2021. С. 43-52.
4. Кондратець І. В. Рефлексуємо, щоб поліпшити взаємодію з батьками. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2020. №3
5. Половіна О. А. Артосвіта дошкільників: технологія образотворення в дії. *Мистецтво та освіта*. №3(97), 2020. С.34-40.
6. Половіна О., Беленька Г. Як спонукати дітей бігти на заняття. 2018. 04. С.23-28.
7. Пономаренко Т. О. Теорія і методика формування управлінської культури керівників дошкільної освіти : монографія. Суми : Вінниченко М. Д., 2017. С. 5–63.
8. Палій А. А. Методи діагностики психічного розвитку дітей. ПНУ ім. В. Стефаника, м. Ів.-Фр., 2013. 430 с.

9. Яценко Т. В. Діагностика психічного розвитку дітей дошкільного віку. Методичний посібник...84 с.

Інтернет-ресурси:

1. Буняк І. С. Теоретичні основи розвитку педагогічних інновацій у галузі дошкільної освіти. Марафон: Впевнений крок до європейського рівня освіти. URL: <https://vseosvita.ua/library/teoreticni-osnovi-rozvitku-pedagogicnih-innovacij-u-galuzi-doskilnoi-osviti-423274.html> (дата звернення: 31.07.2022).
2. Виховуємо базові якості особистості старшого дошкільника в умовах ДНЗ : методичний посібник / Г. Беленька, Н. Гавриш, С. Васильєва, В. Маршицька, С. Нечай, Г. Орлова, О. Остряньська, О. Полякова, В. Рагозіна, О. Рейпольська, Н. Шкляр ; за заг. ред. Н. Гавриш. Х. : Мадрид, 2015. 220 с. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/10041/1/2.pdf>
3. «Впровадження інноваційних технологій у фізкультурно-оздоровчу роботу з дошкільниками» (опис педагогічного досвіду). 2020. URL: <https://vseosvita.ua/library/vprovadzenna-innovacijnih-tehnologij-u-fizkulturno-ozdorovcu-robotu-z-doskilnikami-opis-pedagogicnogo-dosvidu-213979.html> (дата звернення: 31.07.2022).
4. Дичківська І. М. Теоретико-методичні засади підготовки майбутніх вихователів дошкільних закладів до інноваційної педагогічної діяльності. Дисертація на здобуття наук. ступеня д. п. н. за спеціальністю 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти». ХНПУ імені Г. С. Сковороди, Харків. 2018. URL: http://hnpu.edu.ua/sites/default/files/files/2018/10/dis_Dychkivska00.pdf (дата звернення: 31.07.2022).
5. Козак Л. В. Теоретико-методологічні засади підготовки майбутніх викладачів дошкільної педагогіки і психології до інноваційної професійної діяльності. 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук. Київ. 2015. URL: https://kubg.edu.ua/images/stories/Departaments/apirantam/Avtoreferat/%D0%94.26.133.06/avtoreferat_kozak.pdf (дата звернення: 31.07.2022).
6. Козак Л.В. Використання методів ТРВЗ у роботі з дітьми дошкільного віку засобами ІКТ / Козак Людмила Василівна, Швидка Ірина Анатоліївна / Ukrainian Journal of Educational Studies and Information Technology. Vol. 6. No. 1. March 2018. С. 114-121 <http://ojs.mdpu.org.ua/index.php/itse>

7. Лекція «Методика Л. Шелестової навчання дітей читання». 2020. URL: <https://vseosvita.ua/library/lekcija-metodika-l-selestovoi-navcanna-ditej-citanna-199843.html> (дата звернення: 31.07.2022).
8. Основи інноваційної освітньої діяльності : методичні рекомендації. // упорядник Антонюк Л. В. – Рівне – РОІППО, 2018. – 44с. URL: <https://search.ukr.net/> (дата звернення: 31.07.2022).
9. Педагогічні інноваційні технології соціально-морального розвитку дошкільників. 2019. URL: <https://prezi.com/p/veiyusygttcp/presentation/> (дата звернення: 31.07.2022).
10. Сучасні інноваційні освітні технології формування логіко-математичної компетентності дошкільнят. 2020. URL: <https://vseosvita.ua/library/sucasni-innovacijni-osvitni-tehnologii-formuvanna-logiko-matematichnoi-kompetentnosti-doskilnat-332205.html> (дата звернення: 31.07.2022).

Нормативно-правові документи:

1. Закон України «Про освіту» <https://xn--80aagahqwyibe8an.com/ukrajiny-zakony/zakon-ukrajini-pro-osvituvidomosti-verhovnoji-2017-51849.html>
2. Закон України «Про дошкільну освіту» <http://osvita.ua/legislation/law/2234/>
3. Державний стандарт дошкільної освіти (БКДО). Нова редакція та поради для організації освітнього процесу (2021 р.) <https://ezavdnz.m CFR.ua/book?bid=37876>
4. «Щодо методичних рекомендацій до оновленого Базового компонента дошкільної освіти» - лист МОН України № 1/9-148 від 16. 03. 2021 р. <https://mon.gov.ua/ua/npa/shodo-metodichnih-rekomendacij-do-onovlenogo-bazovogo-komponenta-doshkilnoyi-osviti>
5. Матеріали Всеукраїнського онлайн-марафону «Реалізація змісту Державного стандарту дошкільної освіти в парціальних програмах» (17.12.2021 р.) <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/mizhnarodni-ta-vseukrayinski-zahodi/marafon-parcialnih-program>
6. Матеріали Всеукраїнського педагогічного марафону «Інновації в освітньому процесі ЗДО: суспільні запити, освітні тренди» (15-16.12.2021 р.) <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/mizhnarodni-ta-vseukrayinski-zahodi/vseukrayinskij-pedagogichnij-marafon-innovaciyi-v-osvitnomu-procesi-zdo-suspilni-zapiti-osvitni-trendi>
7. Матеріали «Всеукраїнської Стратегічної сесії «Дошкільна освіта для майбутнього: досягнення і перспективи», Запоріжжя, 18-19. 08. 2021 р. <https://sites.google.com/view/novynykdo/2021?authuser=0>
8. «Методичні рекомендації щодо проведення просвітницької роботи з учасниками освітнього процесу в закладах дошкільної освіти з питань уникнення враження

- мінами, вибухонебезпечними предметами та ознайомлення з правилами поводження в надзвичайних ситуаціях» - лист МОН України 1/4428-22 від 25.03.2022 р. <https://mon.gov.ua/storage/app/uploads/public/627/125/e34/627125e3412d4434578376.pdf>
9. «Організація роботи в дошкільних навчальних закладах у літній період» - лист МОН України 16. 03. 2012 р. <http://www.kharkivosvita.net.ua/document/2628>
10. «Організація фізкультурно-оздоровчої роботи в дошкільних навчальних закладах» - лист МОН України від 02.09.2016 р. <https://imzo.gov.ua/2016/09/08/list-mon-vid-02-09-2016-1-9-456-shhodo-organizatsiyi-fizkulturno-ozdorovchoyi-roboti-u-doshkilnih-navchalnih-zakladah/>
11. Перелік освітніх програм для закладів дошкільної освіти <https://imzo.gov.ua/osvita/doshkilna-osvita/programno-metodichne-zabezpechennya/>
12. «Планування роботи закладу дошкільної освіти на рік» - лист МОН України № 1/9-344 від 07. 07. 2021 р. <https://mon.gov.ua/ua/npa/planuvannya-roboti-zakladu-doshkilnoyi-osviti-na-rik>
13. «Примірне положення про методичний кабінет закладу дошкільної освіти», затв. наказом МОН України (2018 р.) <https://osvita.ua/legislation/doshkilna-osvita/60597/>
14. «Про затвердження професійного стандарту «Вихователь закладу дошкільної освіти» - наказ Міністерства економіки України № 755-21 від 19.10.2021 р. <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-profesijnogo-standartu-vihovatel-zakladu-doshkilnoyi-osviti>
15. «Про затвердження професійного стандарту «Керівник (директор) закладу дошкільної освіти» - наказ Міністерства економіки України № 620-21 від 28.09.2021 р. <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/profesijnij-standart-kerivnik-direktor-zakladu-doshkilnoyi-osviti>
16. «Про окремі питання діяльності закладів дошкільної освіти у 2022/2023 навчальному році» - лист МОН України № 1/8504-22 від 27.07.2022 р. <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-okremi-pitannya-diyalnosti-zakladiv-doshkilnoyi-osviti-u-20222023-navchalnomu-roci>
17. «Щодо забезпечення освіти осіб з особливими освітніми потребами» - лист МОН України 1/6435-22 від 15.06.2022 р. https://znayshov.com/News/Details/shhodo_zabezpechennia_osvity_osib_z_osoblyvymy_osvitnimy_potrebamy
18. «Щодо окремих питань діяльності закладів дошкільної освіти у 2021/2022 навчальному році» - лист МОН України № 1/9-406 від 10.08.2021 р. <https://mon.gov.ua/ua/npa/shhodo-okremih-pitan-diyalnosti-zakladiv-doshkilnoyi-osviti-u-20212022-navchalnomu-roci>
19. «Щодо організації роботи з музичного виховання дітей у дошкільних навчальних закладах» - лист МОН України від 02.09.2016 р.

<https://imzo.gov.ua/2016/09/08/list-mon-vid-02-09-2016-1-9-454-shhodo-organizatsiyi-roboti-z-muzichnogo-vihovannya-ditey-u-doshkilnih-navchalnih-zakladah/>

20. «Щодо забезпечення наступності дошкільної і початкової освіти» - лист МОН України від 19.04.2018 р. <http://www.kharkivosvita.net.ua/document/6624>

21. «Як якісно організувати діяльність закладів дошкільної освіти» - роз'яснення МОН України (11.08. 2021 р.) <https://mon.gov.ua/ua/news/yak-yakisno-organizuvati-diyalnist-zakladiv-doshkilnoyi-osviti-roz-yasnennya-mon?fbclid=IwAR0jKIHoAxjhnDdXJhu5DpjLgKd65Q5jVd0UbULDOdTOiTEzAeC4I1sMx2k>

22. Міжнародна серпнева педагогічна науково-практична конференція «Освіта, освітяни - незламні у війні» 18.08.2022 р. Локація «Дошкільна освіта під крилами захисту» YouTube-канал МОН України та видавництва «Ранок» info@ranok.com.ua
<https://www.youtube.com/watch?v=wi5RPdkQyrY>

23. «Освітній процес у закладах дошкільної освіти: сутність та інноваційний потенціал» - Матеріали Всеукраїнської науково-практичної онлайн-конференції 09.06. 2021 р.
<https://www.facebook.com/UAMON/photos/a.682263271800254/4704936299532911/>

9. Додаткові ресурси

1. Матеріали сайту Міністерства освіти і науки України <https://mon.gov.ua/ua/tag/doshkilna-osvita> <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/suchasne-doshkilliya-pid-krilami-zahistu>

2. Матеріали сайту «Інститут модернізації змісту освіти» МОН України» <https://imzo.gov.ua/>

3. Матеріали сайту «Український інститут розвитку освіти» <https://uied.org.ua/en/>

4. Матеріали сайту Асоціації працівників дошкільної освіти України <http://www.doshkillia.ua/>

<https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/suchasne-doshkilliya-pid-krilami-zahistu/asociaciya-pracivnikiv-doshkilnoyi-osviti>

5. Матеріали сайту Департаменту освіти і науки м. Києва <http://don.kievcity.gov.ua/>

6. Електронний репозиторій публікацій професорсько-викладацького колективу Київського університету імені Бориса Грінченка <http://elibrary.kubg.edu.ua/>

7. Матеріали сайту Інституту післядипломної освіти Київського університету імені Бориса Грінченка <http://ippo.kubg.edu.ua/>

8. Матеріали сайту Цифрового видавництва MCFR <https://shop.mcfr.ua/catalog/osvita/vmdz/>

<https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/suchasne-doshkilliya-pid-krilami-zahistu/fahovi-zhurnali-cifrovogo-vidavnictva-mcfr>

9. Матеріали сайту д. пед. н., професора Катерини Крутій <http://ukrdeti.com/>

10. http://umo.edu.ua/images/content/depozitar/shkola_novator/5_Formuvannya_nnovatsjnogo_prostoru_DNZ_2013_11_19_17_16_32_085.pdf
11. <http://old.mon.gov.ua/ua/about-ministry/normative/7226->
12. <https://www.youtube.com/user/voskobovichgames>
13. <http://vihovateli.com.ua/cons/5433-znakomstvo-s-mirom-chisel-posredstvom-palochek-kyuizenera.html>

ДОДАТКИ

до програми Виробничої (педагогічної, в ЗДО) практики

Додаток А

Орієнтовна анкета для визначення готовності педагогів до застосування педагогічних інновацій в освітньому процесі ЗДО (за Л. Козак)

1. Чи цікавитеся Ви педагогічними інноваціями у сфері дошкільної освіти?
а) так; б) ні; с) час від часу.
2. Чи володієте Ви достатньою інформацією про сучасні педагогічні технології та методики виховання, навчання і розвитку дошкільнят?
а) так; б) ні; с) частково.
3. Чи маєте Ви досвід творчого і оптимального застосування педагогічних інновацій у практичній діяльності?
а) так; б) ні; с) частково.
4. Які інноваційні педагогічні технології, методики Ви застосовуєте в освітньому процесі ЗДО?
_____
5. Чи відчуваєте Ви потребу у професійному вдосконаленні щодо застосування педагогічних інновацій в освітньому процесі ЗДО?
а) так; б) ні; с) частково.
6. Як Ви оцінюєте власну готовність до застосування педагогічних інновацій в освітньому процесі ЗДО?
а) Цілком готовий; б) не готовий; с) частково готовий.

Дані про респондента:

Вік _____ Стать _____ Стаж роботи у ЗДО _____

Посада _____

Дякуємо за співпрацю!

Методика обробки результатів анкетування

За кожну позитивну відповідь на запропоноване запитання, що свідчить про готовність педагога до застосування педагогічних інновацій, респондент отримує 2

бали, за ті відповіді, що показують часткову готовність – 1 бал, а за відповіді, що демонструють відсутність бажання та інтересу до інновацій у професійній діяльності – 0 балів.

Максимальна сума балів, яку можуть набрати респонденти складає: $X_{\max} = 12$ балів.

Середній бал визначається за формулою:

$$X = (X_i/n) \times 100\%,$$

де X – середній бал, X_i – число балів, яке набрав респондент, n – максимально можлива кількість балів.

Оцінка рівня сформованості готовності до застосування педагогічних інновацій, по кожному блоку-критерію визначається у балах за такими трьома рівнями: інноваційний – 100-75; конструктивний – 74-50; репродуктивний – 49 та менше.

Додаток Б

ДОСЛІДЖЕННЯ РІВНЯ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЧИННИХ ВИХОВАТЕЛІВ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ (за Т. Пономаренко)

В якості методу дослідження можна використати анкетування.

Перед початком анкетування респондентам пояснюється, що вони будуть робити. Необхідно викликати інтерес, створити мотивацію для відповідей на питання анкети.

Для цього в анкетах використовується такий текст: «Шановний вихователь! Просимо Вас взяти участь у дослідженні проблеми вдосконалення інноваційної компетентності вихователів закладів дошкільної освіти. Дякуємо за співпрацю!»

Зміст п'яти питань анкети для чинних вихователів ЗДО може бути таким: 1) «У чому, на Ваш погляд, полягає сутність поняття «інноваційна компетентність вихователя закладу дошкільної освіти?»; 2) «Чи притаманна Вам така професійна якість як «інноваційна компетентність в галузі дошкільної освіти?»; 3) «Який рівень розвитку інноваційної компетентності в галузі дошкільної освіти Вам притаманний: достатній, не зовсім достатній, недостатній? (необхідне підкреслити)»; 4) «Наскільки ефективним Ви вважаєте освітній процес щодо вдосконалення інноваційної компетентності чинних вихователів в система післядипломної освіти: ефективним, недостатньо ефективним, неефективним? (необхідне підкреслити)»; 5) «Для реалізації яких освітніх напрямків Державного стандарту дошкільної освіти (2021 р.), на Вашу думку, Ви маєте недостатній рівень розвитку інноваційної компетентності?»; 6) «Які із запропонованих форм удосконалення рівня розвитку інноваційної компетентності вихователів ЗДО (проблемна міні-лекція, ділова гра, тренінг, семінар-практикум, дискусія, кейс-метод, «мозковий штурм», робота в малих групах, створення списку ідей, спільний проект тощо) є, на Ваш погляд,

найбільш ефективними (необхідне підкреслити та при необхідності додати ефективні, на Ваш погляд, форми організації вдосконалення досліджуваної компетентності)».

Для формування, вдосконалення інноваційної компетентності чинних вихователів можна також використовувати такі форми організації освітнього процесу: вебінар, воркшоп, майстер-клас, лекторій, обговорення, конференція, вікторина, кава з тренером, «квартирник», квест, марафон тощо.

Додаток В

Карта самооцінки здібностей педагогів до інноваційної діяльності

(за Л. Козак)

№ з/п	Характеристика особистості	Рівень прояву	СР бал
<i>Мотиваційно-творча спрямованість особистості</i>			
1	Творчий інтерес, допитливість.	1 2 3 4 5	
2	Прагнення творчо оволодівати методами, формами та засобами професійної діяльності.	1 2 3 4 5	
3	Орієнтація на досягнення високих результатів творчої праці.	1 2 3 4 5	
4	Особистісна значущість творчої діяльності.	1 2 3 4 5	
5	Прагнення до самовдосконалення.	1 2 3 4 5	
<i>Креативність</i>			
1	Проблемне бачення (чутливість до проблем у педагогічній діяльності).	1 2 3 4 5	
2	Гнучкість у пошуках альтернативних підходів до вирішення проблеми та критичність мислення.	1 2 3 4 5	
3	Творча фантазія, розвинена уява.	1 2 3 4 5	
4	Здатність до висування гіпотез, оригінальних ідей.	1 2 3 4 5	
5	Здатність до подолання інерції мислення (творче розв'язання педагогічних проблем).	1 2 3 4 5	
<i>Професійні здібності до здійснення інноваційної діяльності</i>			
1	Володіння методами педагогічного дослідження.	1 2 3 4 5	
2	Здатність до створення авторської новації	1 2 3 4 5	
3	Здатність до планування та організації педагогічного експерименту.	1 2 3 4 5	

4	Здатність акумулювати та використовувати досвід творчої діяльності інших педагогів	1 2 3 4 5	
5	Здатність до співпраці та взаємодопомоги у творчій діяльності.	1 2 3 4 5	
6	Здатність до самоаналізу.	1 2 3 4 5	
7	Здатність до аналізу та оцінки діяльності інших.	1 2 3 4 5	
8	Здатність порівнювати результати власної діяльності з попередніми чи запланованими, виявляти недоліки.	1 2 3 4 5	
9	Здатність адекватно оцінювати власну діяльність.	1 2 3 4 5	
10	Здатність планувати подальші дії відповідно до одержаних результатів.	1 2 3 4 5	
<i>Індивідуальні особливості особистості</i>			
1	Ініціативність (потяг до нових форм діяльності, завзятість).	1 2 3 4 5	
2	Відповідальність (відповідальне ставлення до праці).	1 2 3 4 5	
3	Працездатність в творчій діяльності.	1 2 3 4 5	
4	Рішучість (здатність своєчасно приймати обґрунтовані і стійкі рішення і без коливання переходити до їх виконання, упевненість у своїх силах і можливостях).	1 2 3 4 5	
5	Цілеспрямованість (підпорядкованість педагогічної діяльності меті і завданням).	1 2 3 4 5	
6	Наполегливість (здатність досягати поставленої мети і доводити почату справу до кінця).	1 2 3 4 5	
7	Здатність до самоорганізації та самоуправління.	1 2 3 4 5	
8	Ініціативність (потяг до нових форм діяльності, завзятість).	1 2 3 4 5	

Методика обробки результатів.

Самооцінювання здібностей до інноваційної професійної діяльності здійснюється за 5-ти бальною шкалою, враховуючи, що 1 бал означає репродуктивний рівень прояву цього показника, тобто свідчить про те, що певна здібність проявляється рідко і недостатньо виражено, а 5 балів означає інноваційний ступінь прояву цієї якості, тобто означає, що відповідна якість проявляється завжди і виражена оптимально. Максимальна сума балів, яку можна набрати за проявами показників по кожному блоку-критерію складає: $X_{\max} = 25$ балів.

Середній бал визначається за формулою:

$$X = (X_i/n) \times 100\%,$$

де X – середній бал, X_i – число балів, яке набрав педагог, n – максимально можлива кількість балів.

Оцінка рівня сформованості здібностей педагога до інноваційної професійної діяльності по кожному блоку-критерію визначається у балах за трьома рівнями: інноваційний – 100-75; конструктивний – 74-50; репродуктивний – 49 та менше.

Середній бал групового показника визначається за формулою:

$$X = (100 : \sum X_i) \times B (C, H)$$

де X – середній бал, $\sum X_i$ – загальна кількість педагогів, B – кількість з інноваційним рівнем, C – кількість з конструктивним рівнем, H – кількість з репродуктивним рівнем.

Додаток Г

Оцінка рівня творчого потенціалу особистості

(за Е. І. Роговим)

Методика дозволяє визначити рівень самооцінки особистісних якостей або частоту їх прояву, які характеризують рівень розвитку творчого потенціалу особистості.

Інструкція. Методика включає 18 запитань. У запропонованому нижче бланку вам необхідно за 9-бальною шкалою провести самооцінку особистісних якостей або частоту їх прояву в заданих ситуаціях життєдіяльності.

№	Питання тесту	Шкала оцінок
1	Як часто розпочату справу вам вдається довести до логічного завершення?	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9
2	Якщо всіх людей подумки розділити на логіків та евристиків, тобто генераторів ідей, то в якій мірі ви є генератором ідей?	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9
3	Якою мірою ви відносите себе до людей рішучих?	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9
4	Якою мірою ваш кінцевий «продукт», ваше творіння найчастіше відрізняється від вихідного проекту, задуму?	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9
5	Наскільки ви здатні проявити вимогливість і наполегливість, щоб люди, які обіцяли вам щось, виконали обіцяне?	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9
6	Як часто вам доводиться виступати з критичними судженнями на адресу будь-кого?	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9
7	Як часто розв'язання проблем, що виникають у вас залежить від вашої енергії та наполегливості?	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9

8	Який відсоток людей у вашому колективі найчастіше підтримують вас, ваші ініціативи та пропозиції?	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9
9	Як часто у вас буває оптимістичний і веселий настрій?	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9
10	Якщо всі проблеми, які доводилося Вам вирішувати за останній рік, умовно поділити на теоретичні та практичні, то яка питома вага серед них практичних?	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9
11	Як часто вам доводилося відстоювати свої принципи, переконання?	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9
12	Якою мірою Ваша товариськість, комунікабельність сприяють вирішенню життєво важливих для Вас проблем?	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9
13	Як часто у вас виникають ситуації, коли головну відповідальність за вирішення найбільш складних проблем і справ у колективі Вам доводиться брати на себе?	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9
14	Як часто та наскільки Ваші ідеї, проекти вдавалося втілювати в життя?	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9
15	Як часто Вам удається, виявивши спритність і навіть заповзятість, хоч у чомусь випередити своїх суперників по навчанню?	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9
16	Як багато людей серед Ваших друзів і близьких, які вважають Вас людиною вихованою й інтелегентною?	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9
17	Як часто Вам у житті доводилося робити щось таке, що було сприйняте навіть Вашими друзями як несподіванка, як щось принципово нове?	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9
18	Як часто Вам доводилося докорінно змінювати своє життя або знаходити принципово нові підходи до вирішення старих проблем?	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9

Методика обробки результатів.

Результати застосування цієї методики визначаються шляхом підрахунку сумарного числа набраних балів. За цим показником і визначався реальний рівень творчого потенціалу особистості. Для зручності оцінювання творчого потенціалу педагогів сумарний результат у діапазоні від 1 до 3 (18–69 балів) будемо відносити

до репродуктивного рівня; від 4 до 6 (70–114 балів) – до конструктивного; від 7 до 9 (115–162) – до інноваційного.

Додаток Д

Методика констатації морального розвитку дітей дошкільного віку в межах освітнього напрямку Державного стандарту дошкільної освіти «Дитина в соціумі» в групі дітей четвертого року життя (за Т. Пономаренко)

Особливості моральних уявлень дітей визначаються на основі двох серій індивідуальних бесід. Дітям пропонується відповісти на питання «Що означає бути добрим? Добра людина - це яка?» (1-а серія); вирішити ситуації морального вибору з опорою на вербальний матеріал і мотивувати їх рішення, тобто відповісти на питання «Чому ти так вважаєш(думаєш)?» (2-а серія).

Зміст ситуацій морального вибору.

1. Діти прийшли в дитячий садок. Мама їм дала кому печиво, кому цукерки, кому яблуко. Тільки Ваня стоїть осторонь і гірко плаче. «Ти чому плачеш?» – запитує вихователь. – «Я яблуко втратив», – відповідає Ваня. Як вчинять (що зроблять) діти?

2. Діти гралися в дитячому садку. Маша впала, вдарилася, поранила коліно, плаче. Що зроблять діти?

3. Мишко й Петрик в дитячому садку гралися з іграшковими машинами. У Петрика машина зламалася. Як вчинить Мишко?

Аналіз даних, отриманих в результаті індивідуальних бесід, засвідчить, що рівень розвитку моральних уявлень у дітей четвертого року життя виявиться різним. Залежно від цього всіх дітей можна розподілити на три групи.

До високого рівня розвитку моральних уявлень можуть бути зараховані діти, які правильно відповіли на питання «Що означає бути добрим? Добра людина – це який?» (це той, хто допомагає, піклується, поступається, ділиться, жаліє тощо); адекватно вирішили всі (чи більшу частину – дві з трьох ситуацій морального вибору) й мотивували їх рішення, тобто відповіли на питання «Чому ти так вважаєш (думаєш)?» У мотивуваннях рішень спостерігалася орієнтація на утруднення героїв ситуацій, їх негативний емоційний стан.

Середній рівень розвитку моральних уявлень може бути визначений у дітей, які більше, ніж в 50% випадків адекватно розкрили зміст якості «добрий» (це той, хто допомагає, піклується, поступається, ділиться, жаліє тощо). Адекватно вирішили всі (чи більшу частину – дві з трьох ситуацій морального вибору), проте мотивування їх рішень було відсутнє або в мотивуванні була відсутня орієнтація на утруднення героїв ситуацій, їх негативний емоційний стан.

Низький рівень розвитку моральних уявлень може бути виявлений у дітей, які більш ніж в 50% випадків не розкрили зміст якості «добрий», або розкрили його неадекватно. Не вирішили жодної ситуації морального вибору або вирішили всього лише одну з них.

У констатувальній частині експерименту необхідно також проаналізувати результати спостереження за поведінкою дітей в умовах різних видів життєдіяльності. На основі спостережень діти можуть бути розділені на такі групи. Діти, які були зараховані до групи тих, що часто чинять морально, за даними спостережень часто здійснюють моральні, позитивні вчинки. Діти з групи, до якої увійдуть ті, що іноді чинили морально, позитивно, за даними спостережень характеризувалися як іноді, не завжди у відповідних ситуаціях здійснювали моральні вчинки. У дітей, які увійдуть до групи тих, хто часто чинить аморально, здійснюють негативні вчинки, увійдуть ті, в поведінці яких часто спостерігалися аморальні, негативні вчинки.

Таким чином, до високого рівня морального розвитку можуть бути зараховані діти, що мають високий рівень розвитку моральних уявлень і при цьому часто поступають морально. Середній рівень морального розвитку може бути констатований у дітей, які мають високий рівень розвитку моральних уявлень, проте при цьому лише іноді чинять морально, а також у дітей, які мають середній рівень розвитку моральних уявлень і лише іноді здійснюють моральні вчинки.

До низького рівня морального розвитку можуть бути віднесені діти, що мають середній рівень розвитку моральних уявлень, але що при цьому часто діють аморально, а також діти, які мають низький рівень розвитку моральних уявлень і часто здійснюють аморальні вчинки.

**Методика констатації морального розвитку дітей дошкільного віку
в межах освітнього напрямку
Державного стандарту дошкільної освіти «Дитина в соціумі»
в групі дітей п'ятого року життя
(за Т. Пономаренко)**

Особливості моральних уявлень дітей визначаються на основі індивідуальної бесіди. Дітям пропонують відповісти на такі опитування.

1. Що означає бути добрим? Добра людина – це яка?
2. Що означає бути дбайливим? Дбайлива людина – це яка людина?
3. Що означає бути чесним? Чесна людина – це яка людина?
4. Що означає бути справедливим? Справедлива людина – це яка людина?
5. Що означає бути чуйним? Чуйна людина – це яка людина?
6. Що означає бути чуйним? Чуйна людина – це яка людина?

Аналіз даних, отриманих в результаті індивідуальної бесіди, свідчить, що рівень розвитку моральних уявлень у дітей п'ятого року життя виявляється різним. Залежно від цього всіх дітей доцільно розділили на три групи. До високого рівня розвитку моральних уявлень зараховуються діти, які правильно відповіли на більшу частину питань (не менше чотирьох). Середній рівень розвитку моральних уявлень визначається в дітей, які адекватно відповіли на половину питань (не менше трьох). Низький рівень розвитку моральних уявлень виявляється в дітей, які правильно відповіли на питання, кількість яких складає менше половини (менше трьох) або не змогли відповісти ні на одне питання.

У констатувальній частині експерименту також необхідно проаналізувати результати спостережень за поведінкою дітей в умовах різних видів їх життєдіяльності. На основі спостережень діти можуть бути розділені на такі групи. Діти, які були зараховані до групи тих, що часто діють морально, за даними спостережень часто здійснювали моральні, позитивні вчинки. Діти з групи, до якої увійшли ті, що іноді чинять морально, позитивно, за даними спостережень характеризуються як іноді, не завжди у відповідних ситуаціях здійснювали моральні вчинки. У дітей, які увійшли до групи тих, хто часто чинить аморально, здійснює негативні вчинки, часто спостерігалися аморальні, негативні вчинки.

Таким чином, до високого рівня морального розвитку можна зарахувати дітей, що мають високий рівень розвитку моральних уявлень і при цьому часто діють морально.

Середній рівень морального розвитку може бути констатований у дітей, які мають високий рівень розвитку моральних уявлень, але при цьому лише іноді діють морально, а також у дітей, що мають середній рівень розвитку моральних уявлень і лише іноді здійснюють моральні вчинки. До низького рівня морального розвитку можуть бути віднесені діти, що мають середній рівень розвитку моральних уявлень, але що при цьому часто чинять аморально, а також діти, які мають низький рівень розвитку моральних уявлень і часто здійснюючі аморальні вчинки.

**Методика констатації морального розвитку дітей дошкільного віку
в межах освітнього напрямку
Державного стандарту дошкільної освіти «Дитина в соціумі»
в групі дітей шостого року життя
(за Т. Пономаренко)**

Особливості моральних уявлень дітей визначаються на основі індивідуальної бесіди. Дітям пропонують відповісти на питання.

1. Що означає бути добрим? Добра людина – це яка?
2. Що означає бути злим? Зла людина – це яка?
3. Що означає бути сміливим? Смілива людина – це яка?
4. Що означає бути боязким? Боязка людина – це яка?
5. Що означає бути скромним? Скромна людина – це яка?
6. Що означає бути людиною-задавакою? Людина-задавака – це яка людина?
7. Що означає бути дбайливим? Дбайлива людина – це яка людина?
8. Що означає бути чесним? Чесна людина – це яка людина?
9. Що означає бути справедливим? Справедлива людина – це яка людина?
10. Що означає бути чуйним? Чуйна людина – це яка людина?
11. Що таке дружба? Що означає дружити?
12. Що означає бути організованим? Організована людина – це яка людина?
13. Що означає бути дисциплінованим? Дисциплінована людина – це яка людина?
14. Що означає бути справедливим? Справедлива людина – це яка людина?
15. Що означає бути самостійним? Самостійна людина – це яка людина?
16. Що означає бути відповідальним? Відповідальна людина – це яка людина?
17. Що означає бути наполегливим? Наполеглива людина – це яка людина?

Аналіз даних, отриманих в результаті індивідуальної бесіди, може засвідчити, що рівень розвитку моральних уявлень у дітей шостого року життя виявився різним. Залежно від цього усіх дітей доцільно розділити на три групи. До високого рівня розвитку моральних уявлень зараховуються діти, які правильно відповіли на більшу частину питань (не менше десяти). Середній рівень розвитку моральних уявлень визначається в дітей, які адекватно відповіли на половину питань (не менше дев'яти). Низький рівень розвитку моральних уявлень констатується в дітей, які правильно відповіли на питання, кількість яких складає менше половини (менше дев'яти) або не змогли відповісти ні на одне питання.

У констатувальній частині експерименту також аналізуються результати спостережень за поведінкою дітей в умовах різних видів їх життєдіяльності. На основі спостережень діти можуть бути розділені на такі групи. Діти, які зараховуються до групи тих, які часто діють морально, за даними спостережень часто здійснюють моральні, позитивні вчинки. Діти з групи, до якої увійшли ті, що іноді діють морально, позитивно, за даними спостережень характеризувалися як іноді, не завжди у відповідних ситуаціях здійснюють моральні вчинки. В дітей, які увійшли до групи тих, хто часто поступає аморально, здійснює негативні вчинки, часто спостерігаються аморальні, негативні вчинки.

Таким чином, до високого рівня морального розвитку зараховуються діти, що мають високий рівень розвитку моральних уявлень і при цьому часто діють морально. Середній рівень морального розвитку був констатований у дітей, які мають високий рівень розвитку моральних уявлень, але при цьому лише іноді діють морально, а також у дітей, що мають середній рівень розвитку моральних уявлень і лише іноді здійснюють моральні вчинки. До низького рівня морального розвитку були віднесені діти, що мають середній рівень розвитку моральних уявлень, але що при цьому часто поступають аморально, а також діти, що мають низький рівень розвитку моральних уявлень і часто здійснюють негативні вчинки.

Для формування, підвищення рівня морального розвитку дітей дошкільного віку в освітньому процесі ЗДО доцільно використовувати:

Традиційні форми, методи формування морального знаннєвого досвіду дітей дошкільного віку: читання, розповідання художніх творів, казок, віршів; ситуації-розповіді; розповіді вихователя про своє дитинство, про особливості людських взаємин; розповіді про родинні реліквії; малі фольклорні літературні форми (забавлянки, потішки, примовки, приказки, прислів'я, загадки, скоромовки); діалоги, полілоги, бесіди про людей, особливо про рідних та знайомих; приклади моральної поведінки дітей, дорослих, літературних героїв; спостереження; розглядання ілюстрацій; складання родовідного дерева; розглядання сімейних фотографій, документів, листів тощо.

Традиційні форми, методи формування морального діяльнісного досвіду дошкільників: ігрові ситуації; доручення; екскурсії в межах ЗДО, до визначного місця, пам'ятника архітектури; інтерв'ювання членів родини; дидактичні ігри, організація фотовиставок; розробку реклами сім'ї, закладу дошкільної освіти; виготовлення газети; створення відеоролика; виготовлення карти подорожі, в якій дитина побувала разом із батьками; спільні свята, в яких беруть участь педагоги, батьки, діти; створення «куточків доброго настрою»; складання книжок про кожну дитину тощо.

Інноваційні форми, методи формування морального виховання й розвитку дітей дошкільного віку:

- казкові ігрові технології («Квітка доброти», «Промінчики людяності» тощо);
- психотехнології («Серце на долоні», «Тепло рук друга» тощо);
- інтерактивний театр – гра за змістом художнього твору, що передбачає активне втручання дітей у зміст твору, обов'язкову (задану дорослим) зміну характеристик його персонажів і подій;
- організація ігрових ситуацій морального вибору;
- моделювання різноманітних життєвих ситуацій «Розмова по телефону», «Розмова двох друзів»;
- аналіз та розв'язання життєвих ситуацій морального вибору «Ти побачив, що старший хлопчик ображає молодшого. Як можна допомогти малюку?»;
- програвання ситуацій з невизначеним кінцем (незавершене оповідання) «Що було б, якби...», «Як би ти поведився в такій ситуації...?»;
- вправи: діалогові – «Поділися враженнями», «Вислови свої думки з приводу...», «Що ти думаєш про ситуацію, яка склалася?»; ігрові – «Магазин ввічливих слів», «Компліменти»; театралізовані – «Зустріч гостей», «Відвідини друга» тощо;
- ігри-драматизації «Колосок», «Два цапки»;
- складання правил поведінки, порад для виходу героя художнього твору зі складної ситуації;
- тематичні мініатюри – обмін думками, соціально-моральним досвідом, роздумами в дружньому колі («Де живе добро», «Лягідне слово», «День милосердя» тощо);
- нестандартне оцінювання «Скринька добрих справ» – мотивоване судження дітей про власну поведінку;

- нестандартне оцінювання «Сходинки» – мотивоване судження дітей про поведінку персонажів художніх творів;
- самооцінювання «Яблулька доброти» – вмотивоване судження дитини про власну поведінку;
- казкові подорожі («Подорож у царство Доброти», «Подорож у світ Справедливості», «Подорож у королівство Чесності»);
- проектна діяльність, в якій діти самостійно або спільно з дорослим шляхом пошукової діяльності, аналізу й перетворення власних попередніх досягнень здобувають новий моральний досвід;
- сторітелінг – мистецтво складання й розповіді захопливих історій з елементами моральності;
- воркшоп – діяльність в творчій майстерні як форма співпраці усіх учасників освітнього процесу (дітей, педагогів, батьків) з метою вирішення певних моральних проблем.

Додаток Е

Таблиця рефлексійних вражень (за І. Кондратець та О. Половіною)

<i>Твердження</i>	<i>Відповіді</i>	<i>Рекомендації собі</i>
<i>Що нового ти отримала(в) для підвищення рівня фахової компетентності під час практики?</i>		
Я навчив (-ла) ся...		
Я дізнав (-ла) ся...		
Найцікавіше було...		
Найскладніше було...		
Найбільше мені вдалося ...		
Я можу себе похвалити за...		
Я не зрозумів (-ла)...		
Я хочу дізнатися...		
Я хочу навчитися ...		

